NHỮNG ĐỢT MƯA LỚN Ở NGHĨA BÌNH TRONG MÙA MƯA NĂM 1979

Nguyễn Thị Như Hạnh
Nguyễn Năng Nhượng
(Đài KTTV Nghĩa bình)

Từ tháng IX đến tháng XII ở Trung bộ nói chung, Nghĩa bình nói riêng thường chịu ảnh hưởng của những hệ thống thời tiết gây ra mưa to gió lớn như hội tụ, bão, không khí lạnh kết hợp với địa hình. Mưa tập trung chủ yếu vào hai tháng X và XI.

Mùa mưa ở Nghĩa bình năm 1979 cũng bắt đầu như lệ thường với sự tác động có mức độ khác nhau của những hệ thống thời tiết trên. Ở đây chỉ nêu một số nhiễu động chủ yếu ảnh hưởng mạnh đến tình hình mưa ở Nghĩa bình trong mùa mưa năm 1979 : Bão số 12 vào trung tuần tháng X và hai đợt gió mùa đông bắc mạnh và liên tục vào trung tuần tháng XI/1979.

1) Đợt mưa lớn do bão số 12 gây ra :

Trong tháng X có một cơn bão ảnh hưởng đến thời tiết Nghĩa bình, đó là cơn bão số 12.

Diễn biến của cơn bão này tương đối phức tạp và kéo dài nhiều ngày. Ngày 4/X một vùng áp thấp nhiệt đới hình thành ở biển Đông có vị trí ở vào khoảng 14-16 độ vĩ bắc, 118 - 120 độ kinh đông. Ngày 5/X áp thấp nhiệt đới mạnh lên thành bão và có vị trí hồi 13 giờ vào khoảng 12,7 - 13,7 độ vĩ bắc, 117,2 - 119,2 độ kinh đông, sức gió mạnh nhất gần trung tâm bão cấp 7 - 8. Bão di chuyển chậm theo hướng nam và tiếp tục mạnh dần lên. Ngày 10/X bão chuyển hướng và di chuyển nhanh theo hướng giữa tây và tây bắc; sức gió mạnh nhất gần trung tâm bão tăng lên cấp XII. Ngày 14/X bão chuyển hướng tây nam và trung tâm cách bờ biển Nghĩa bình-Phú khánh 100-150 km về phía đông.

Do ảnh hưởng rìa phía tây của bão, ở Nghĩa bình ngày 14/X có mưa to đến rất to; trong ngày gió giật liên tục, tốc độ gió mạnh nhất đo được tại Quảng nghĩa và Qui nhơn là 16m/s (cấp 7), tại Phụng đu (Hoài nhơn) là 28m/s (cấp 10). Ngày 15/X bão suy yếu thành vùng áp thấp ở vùng biển bắc Phú khánh, nam Nghĩa bình.

Trong thời gian bão số 12 gây ảnh hưởng đến thời tiết các tỉnh nam trung bộ thì lưỡi cao lạnh lục địa ở phía bắc đang biến tính rất chậm và suy yếu tại chỗ dần dần.

Bão số 12 là bão mạnh với sức gió lớn nhất đạt cấp 12 nhưng khi đi sát vào vùng biển nam trung bộ bão suy yếu nhanh chóng nên gió ở Nghĩa bình ngày 15/X giảm so với ngày 14/X.

Do ảnh hưởng của bão, từ ngày 13 đến ngày 16/X ở Nghĩa bình có mưa to đến rất to, đặc biệt vào hai ngày 14 và 15 nhiều nơi có mưa từ 100 - 200mm trong một ngày, một số nơi trên 200mm như Ba tơ, Bồng sơn, Cây muồng, Tân an, Qui nhơn; ở Phù mỹ ngày 14 mưa 326mm. Lượng mưa phân bố tương đối đồng đều trong phạm vi toàn tỉnh: ở Trà bồng, Sơn giang, An chỉ, Phù mỹ tổng lượng mưa từ ngày 13 đến ngày 16 đạt trên 400mm, các nơi khác phổ biến trên 300mm, nơi ít nhất là Châu ổ cũng đạt được trên 150mm (xem bảng 1).

Bảng 1.

Địa điểm	Lượng mưa (mm)					
	Tháng X/1979	Từ ngày 13 đến 16 tháng X/1979	Tỷ lệ (%)	Tháng XI/1979	Trung tuần tháng XI/1979	Tỷ lệ (%)
Trà bồng	672	402	60	466	323	69
Châu ổ	296	155	52	348	209	60
Sơn hà	468	272	58	284	284	100
Sơn giang	706	439	62	619	515	83
Quảng nghĩa	537	357	67	429	323	75
Cổ lũy	435	263	60	408	306	75
Trà khúc	513	344	67	390	289	74
Ba tơ	820	379	31			
Nghĩa minh	468	329	72	502	440	70
An chỉ	607	419	69	536	448	84
Sông Vệ	432	324	75			
Đức phổ	572	285	50	564	439	78
Sa huỳnh	558	172	32	227	148	65
Hoài an	684	306	45	310	271	88
Bồng sơn	755	337	45	433	353	81
Phù mỹ	562	423	75	480	394	82
Đề gi	210	152	72	195	136	70
Cây muồng	377	303	80	263	239	91
Tây sơn	471	399	84	364	348	96
Vân canh				353	302	86
Tân an	485	369	76	265	221	83
Qui nhơn	505	354	70	331	262	79

Tổng lượng mưa trong 4 ngày này chiếm khoảng 60 - 80% tổng lượng mưa tháng X/1979 ở phần lớn các nơi trong tỉnh (xem bảng 1).

Mưa lớn tập trung trong thời gian ngắn đã gây ra lũ tương đối cao trên các triền sông trong tỉnh. Mực nước các sông lên nhanh và đạt đỉnh lũ vào ngày 15/X.

Ở hạ lưu các sông, biên độ lũ hầu hết đạt trên dưới 4m, thượng lưu sông Trà khúc tại Sơn giang biên độ lũ khoảng 7,5m (xem bảng 2).

Một nhận xét đáng lưu ý là bão số 12 đi vào vùng phía nam tỉnh và đã gây ra lũ lớn ở hầu hết các sông trong tỉnh từ bắc xuống nam. Điều này phù hợp với nhận định đã nêu lên trước đây trong nội san số 10/1979 (các trang 40 - 47).

2) Đợt mưa lớn trung tuần tháng XI do không khí lạnh gây ra :

Vào trung tuần tháng XI có hai đợt không khí lạnh liên tục bổ sung xuống phía nam ảnh hưởng đến thời tiết Nghĩa bình gây ra gió mạnh cấp 4-5 trong đất liền, cấp 7 - 8 ngoài khơi trung bộ và mưa to đến rất to ở nhiều nơi : vào ngày 12 một đợt không khí lạnh tăng cường xuống phía nam ảnh hưởng đến các tỉnh miền bắc, sau tiếp tục ảnh hưởng đến thời tiết trung bộ và nam trung bộ; ngày 17-18 một đợt không khí lạnh khác lấn sâu xuống phía nam và mạnh hơn đợt trước; ngày 18 front lạnh xuống đến nam trung bộ và gây ra mưa lớn ở các tỉnh ven biển trung bộ, tại Nghĩa bình các nơi đều có mưa 100 - 200mm có nơi trên 200 mm như Sơn giang, An chỉ. Mưa do không khí lạnh gây ra đợt sau lớn hơn đợt trước.

Do ảnh hưởng của hai đợt xâm nhập lạnh này đã làm cho lượng mưa của trung tuần tháng XI chiếm 70 - 90% tổng lượng mưa của tháng XI/1979 hoặc hơn ở phần lớn các nơi trong tỉnh. Tổng lượng mưa trung tuần tháng XI/1979 tại thị xã Quảng nghĩa và Qui nhơn vượt giá trị trung bình nhiều năm trên 100mm. Nơi có tổng lượng mưa trung tuần tháng XI/1979 lớn nhất là Sơn giang 515mm; một số nơi như Giá vực, Đức phổ, An chỉ trên 400mm; Trà bồng, Quảng nghĩa, Bồng sơn, Phù mỹ, Tây sơn, Cổ lũy, Vân canh trên 300mm, các nơi khác phổ biến trên 200mm (xem bảng 1).

Đỉnh lũ trên các triền sông trong tỉnh do đợt mưa này gây ra hầu hết là cao hơn đỉnh lũ trong tháng X/1979 do bão số 12 gây ra, còn biên độ lũ thì xấp xỉ (xem bảng 2).

Bảng 2 - Chân lũ (H_{min}) đỉnh lũ (H_{max}) và biên độ (ΔH) do bão số 12 và không khí lạnh trung tuần tháng XI/1979 gây ra.

Tên sông	Tên trạm	Do mưa bão số 12			Do mưa của không khí lạnh		
		H_{max}	H_{min}	ΔH	H_{max}	H_{min}	ΔH
Trà bồng	Châu ổ	691cm	470cm	221cm	748cm	467cm	281cm
Trà khúc	Sơn giang	4295	3549	746	4313	3600	713
-	Trà khúc	689	226	463	721	284	437
Vệ	Sông Vệ	581	209	372			
Lại giang	Bồng sơn	610	181	429	647	211	436
Côn	Tân an	781	387	394	829	422	407